EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla

Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, eiseskäik, Kockgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 126, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 71 77
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 15:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 5:—
Kuu ..... kr. 1:—

Kuulutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Teisipäeval, 8. detsembril 1970

Upplaga C — Nr. 284 (3568)

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

E. Aibast: Mõistmine valimiste osas ei ole veel küllalt levinenud

GÖTEBORG (EPL) — Root(s) Eestlaste Esinduse valimised on lõpule viidud. Tulemused peaksid täielikult neil päevil selguma. Göteborgis toimus valimistegevuse kokkuvõtt — häälte lugemine — pühapäeval, 29. novembril Eesti Majas, kuhu oli kogunenud üle 30 kaastöölise, keldeedest moodustati häälte lugemiseks kolmelikmeline grupid. Kuuetunnilise "tööpäeva" jooksul sooritatud intensiivses tegevuses viidi arvestamine lõna vähimagi viperusteta lõpuni.

Seda tegevust juhtis Eesinduse Göteborgi ildkogu esimees ja ühtlasi valimistoimkonna esimees Elmar Aibast, keda Eesti Päevaleht tõlitas hiljem küsimustega, kas ta on rahul valimistulemustega Göteborgi piirkonnas.

— Ei taha hästi olla, ütles küsitatu — Ja seda rahulolematust põhjustab enneköike madal hääletusprotsent. Göteborgi piirkonnas on ümmarguselt 2000 hääleõiguslikku. Valimisest võttis osa aga ainult 544 isikut. See tähendab ligikaudu 27 protsenti.

Küsime hrn Aibastilt, mis võiks tema arvates olla sellise tagasihoidlikkuse põhjuseks.

— Kahtlemata hooletus ja passiivsus ja huvi puudus eesti asja vastu. Võib-olla ka arusaamise puudus valimise tähtsusest. Tagant-järele olla kese targemad, aga siis ei piisa enam sellest tarkusest, kahjuks. Nõnda on mõned juba avaldanud kahetsust valimisest eemale-jäämise pärast. Jääb ainult soovida, et see arusaamiseks jõudmine püsib järgmiste valimisteni neljs aasta pärast.

Elmar Aibast tähendas ka, et valimiste selgitustegevus jättis mõneti soovida. Seekord oli küll selgitustegevust ajakirjanduses, eriti Eesti Päevaleheis, rohkem kui kunagi varem: tutvustati valita vaid ja avaldasti selgitavaid artikleid, kuid ajakirjandus, nagu teada, ei ulatu ja ega eestlase kodusse. Aibast lisas ka veel, et valimisselgitustöö ei puudutanud kõiki olulisis küsimusi kõlaldase sõjavõise ja põhjalikkusega. Valimismaterjaliga kaasnev folder oli selleks, näiteks, liiga üldsõnaline, kusjuures pealegi sisu asendas mittevajalik paatos. Positiivne poolud ka mitte see et valimismaterjal saabus keskusest liig hilja kohale.

Seoses kohapealse organiseerimistöoga tähendas valimistoimkonna esimees, et suures ja laiaiõisestud valimispiirkonnas on väga raske isiklik kontakti loomine valijaiga. See tähendab, et Göteborgi valimispiirkonnas pidanuks iga liige 200 kaasmaalasega kontakti võtma.

See on ju tegelikult võimatu. Aga selline kontakt oleks primaarseid eeldusi valijate arvu tõstmiseks tunduvalt.

Järg. lhk. 2.

Göteborgi ildvalimiste toimkonnas. Vasakult pr. Tamara Põldre, toimkonna esimees Elmar Aibast ja Heino Riomar. Hääletamist demonstreerib Hartvig Engso. (EPL-foto Kopler).

Leedus põletati kirikuid

Leedus on mitmel puhul kommunistliku ateismi võitlus kirikuga lainud kuni kirikupõletamisteni, jutustab Erele Presse-Korrespondenz.

Edela-Leedus põletati 24. ja 25. juulil süütamise teel maha Gaure ja Bstakiai külade ktaoliku kirikud. Mõlemil juhul oli kohalik ametlik tuletõrje "tõkistatud" kohale tulemast. Süütajad jõid ametvõimiide pooli avastamata. Sanal ajal on kirikutes hakanud toimuma jumalateenistuste segamisel noorkommunistide jõukude poolt. Miilits ei lähe vahele ja mee pärast tehakse neile vaid pehmes vormis "märkus".

Eestiaineline seminar Soomes rahva-ja kultuurperspektiivist

HELSINGI (EPL) — Väliseestlasest iiliõpilased ja teaduslikud edasiõpijad, kes on viimastel aastatel viibinud Soomes, kas stipendiaatidena või lihtsalt omal käel, on harrastanud läbikäimist Rootsis ja ka Soomes alaliselt elavate eestlasega ning eesti asjadest huvitatud soomlastega. Lisaks omavahelisele läbikäimisele on ka korraldatud organiseeritud üritusi. Tänavuse sellise üritusena peeti 28.—29. novembrini seminar — "Eesti rahvas ja kultuur aja perspektiivis," mis oli juba neljas sellelaadne üritus Soomes. Osavõtjaid oli 54, neist 16 mooremat eestlast Rootsist, kolm Ameerikast, kaks Austraaliast ja ülejäänud kohalikud eestlased ja soomlased.

Seminar peeti Helsingi lähedal asuvas ennoppesastuses. Lisaks seminaritundidele toimusid sealsamas ka ühised soomlased, kohvi joomised, saunas käimine, ja õhtupäevõhtune seltskondlik koosvõibimine. Kaugemalt tulnud küülalised olid varustatud õõmajaga sama asutuse juures.

Laupäevane tegevus algas kirjanik Aarand Roosi referaadiga, "Eesti pagulaskirjanduse probleemid". Ta selgitas aspaolusid, mis teevad eriti nooremate eesti pagulaskirjanike loomingulise töö avaldamise tõikis keerulisels ja raskeks probleemiks — huvipunduis inuema eestikeeles kirjanduse vastu, väikesõtiraahliiste tööde kallis finantseerimine ja kirjastusite muutumine pea-aegu intiimseiks kirjanikude klubideks. Eriti viimati mainitud tendents sai teravaks kõstika osalieks referendi kõstiuses kui ka kuulajaskonna sõnavõtudes. Referent leidis, mnide, et liiga palju arvustajaid on ise kirjanikud, kes õhtipeale arvustavad neiseid.

Järg. lhk. 2.

"Suure ja laia" piir Brestis. Võrava kohal "töörõistlad" koos tähtede SSSR ning venekeelse "Mir"iga.

TELLIMISTE ASJAS

Eesti Päevalehe tellijad said neil päevil sissemaksukaardid uueaasta tellimistele. Kuna Eesti Päevaleht endiselt saadab maksukaarte datatsentraali kaudu, milline hõlbustab tellimisraamatupidamist, siis kokkuleppel Eskilstuna-Kurireniga toimuvad sissemaksud endistele postiarvetele, mis kannavad Eskilstuna-Kurireni aadressi. Sealjuures on aga sissemaksukaardid kohaldatud uutele hindadele.

Ühesõnaga toimub tellimiste jätkamine täpselt samal viisil kui varemini kokkuleppel Eesti Päevalehe ja Eskilstuna-Kurireni vahel.

EESTI PÄEVALEHT

Grupp eestlasi Winnipegist, kes olid tulnud kaulama Toronto eesti laulumehi.

Põgenikud idablokist ja lennukikaaperdajad

Põgenemine idast lennuteed kaudu algas oktoobris 1969, kui kaks idasaksa kodanikku sundisid Poola lennuühingu LOT lennuki (pardal 68 reisijat) maanduma Läänе-Berliini lennuväljal. See võte nakatas, ja juba 26. novembril 1969 sundisid kaks poolakat Poola lennuühingu LOT lennuki (pardal 16 reisijat) maanduma Austrais.

Aasta 1970 (20. märtsil) algas ehõnnestumisega. Nimelt katsus üks noor ida-saksa ahistupesa sundida ühte Ida-Saksa lennukit maanduma läänes. Kui neilt saadi võtta relvad, teostasid nad endamõrva.

Selle halvale algusele vastamata esines aasta jooksul rida uusi katseid) põgeneda idast lennuteed kaudu läände. Põgenejatena esinesid peamiselt tshehhid, poolakad ja idasaksalased. Ebaõnnestumiste hulka kuulub ka üks teatsaolev venelaste katse. Selle teostasid 12 venelast 15. juunil 1970 Leningradi lennuväljal.

Esimene põgenemine Nõukogude Liidust lennuteed kaudu õnnestus alles 15. oktoobril 197. kui kaks leedulast (üks ja poeg) sundisid ühe nõukogude siseliini lennuki (tüüpist "Antonov" (pardal 46 reisijat) maanduma Türgis. Sellele järgnes veel 27. oktoobril teine põgenemine: kaks venelast ülõpilast sundisid taas ühe nõukogude siseliini lennuki maanduma Türgis.

Esimest — leedulaste — põgenemist katsus takistada lennuki 19-aastane stjuuard Nadeschda Kurtschenko, noorkommunist, kes tulevahetusel surmati. Alguses Moskva dementeris seda lõõne teadet, sest Nõukogude Liidus kuulub kurtsegudest kirjutamine keelu alla. See on võimalik ainult KP erilaal või käsul.

Järg. lhk. 2

Ameerika rahva liin on mõõdukas

WASHINGTON (VE) — Ameerika Ühendriikides leja toimunud Kongressi ja osariikide kuberneride valimised on viinud oma lõpptulemustega poliitilised analüüsijad veendumusele, et ameeriklased ei poolda praegusel momendil pahempoolseid ega parempoolseid poliitilisi sihtjooni vaid e elistavad jääda mõõdukale liinile. Elav osavõtt valimistest kinnitab, et Ühendriikide valijaskond ei olnud s ugugi päevakorrul olevate probleemide sõhtes äkkäitkne vaid kasutas demokraatliikude printsiipide alusel oma õõhilisi õigusi Kongressile oma äranägemise ja v eendumuste kohaselt uue ilme andmiseks.

Valimiste lõpptulemused on teada: Kongressis — nii Senatis kui ka Esindajatekojas jäi kontroll e ndiselt demokraatide parteile ning osariikide kubernerikohtade täitmisel õõnestus demokraatidel valeerikiastelt ülevõtta 13 kubernerikohta kuna valeriikiased valtustasid demokraatidelt ainult kaks kohta. Kuna Kongressis jääb enamus president Nixoni vastaspartei kätte, siis tuleb ameeriklastel oma komplitseeritud ja ebapraktilise põhiseaduse alusel leppida paradoksaalse olukorraga, kus seadusandlik võim on ühe ja õõdesaatev võim teise partei kontrolli all.

See paneb valitsuse ja presidendi väga raskesse olukorda, kuna neil on raske Kongressis läbi suruda seadusi, mida nad peavad vajalikuks oma majandusliikuste, sotsiaalsete ja v älispoliitiliste programmide teostamiseks.

President Nixonil tuleb oma ülejäänud kaks v alitsemisaastat tegutseda nüüd kergelt konservatiivsemaks muutunud Senatiga ja mõningal määral liberaalsemaks muutunud Esindajatekojaga, kuid nende koosseisude muudatused ei ole siiski nii suured,

et na d sundaksid mõjutada Kongressi otsuseid ning a nnaksid seadusandliku aparatuuri tegevusele uue suuna. Kongressi praeguse koosseisuga arvestades võib oletada, et võitlus presidendi ja Kongressi vahel jätkub Valge Maja sise- ja välispoliitiliste liiniide läbisuurimiseks ning et president Nixonil ei ole lihtne ega kerge oma programme Kongressi vastuseisu tõttu teostada. See võimavõitlus kõnõub eriti teravalt ka Ühendriikide välispoliitikale, mis hõlmab kogu vaba maailma, kus oodatakse ikka veel Ühendriikidelt sõrgejoonelist poliitikat ja kõvakäelist juhtimist.

President Nixon koos asepresident Agnew'ga tegi Ühendriikide valimiste aj al o oi oma kampaaniaga ennenähtamatu pingutuse et hõõrata demokraatidel emimust Senatis, kus lõpptõõbõõs Ühendriikide välispoliitikast. See k at se andis mõningal määrel tulemusi, kuid ei viinud siiski loodetud eesmärgini — Senati tähtiiku kontrollimiseni, millest võib järeldada, et Ühendriikide presidendil ei ole võimalik en da populaarsust üle kanda teistele poliitikutele.

Mis puutub kubernerikohtade täitmisesse, siis suuredusid demokraadid oluliste osariikide valluatamiega fundnvalt. o ma poliitilist mõjuvõimu kohtadel, mis on väga oluliseks teguriks järgmistel 1972. aastal toimuvatel presidendivalimistel.

President Nixon ja asepresident Agnew panid oma valimiskampaania kestel peatähõku ' seaduse ja korra' maksimaapanemisele, kuid valimiste tulemustejärele olnustades ei mängind see programm nii tähtsat o sa kui esi al gu kalkuleeriti. Tundub, et Ühendriikide r ahvast huvitavad praegu k õige rohkem majandusliikud probleemid, e lukalliduse tõus ja uute tõõkohtade juurdeõõetamine — see ga puht igapäevased küsimused, mis on tõhedalt seotud rahva heaõõuga jaelustandardiga. Ning kui välispoliitilisel foorumil ei juhtu midagi drastilist, mis ähvardab kolmanda nõsilimsõõjaga, siis jäävad need probleemid domineerima Ühendriikide poliitilises elus ning nende lahendamine otsustab ka Nixoni asutuse järgmistel presidendivalimistel.

Palusalu kolhoosi puusepp

Kristjan Palusalu praegu.

Eesti ilmuvast "Spordilehest" selgub, et Berliini olümpiaadi kahekordne kuldmedalimees maadlusesp. Kristjan Palusalu praegu töötab Tallinna lähedal "Kiirel" ametlises kalurtkolhoosis ehituspuusepana.

Palusalu, kes vahepeal oli kaas kõrval avalikkuse tähelepanust, on viimastel aastatel leidnud jälle kaamamist spordiõõskujuna ja Tallinna toimunud nüüd võistlused "maadlus-kuulsuste" vahinõõdeks, kusjuures üheks kuulsuseks oli ka Kristjan Palusalu. Teised olid Johannes Kotkas, kes nüüd töötab kehakultuuri- ja spordikomitees vanemteenerina ja August Englas, kes on vanemõõnerika "Töõjõureservides". Kõik kolme on intervjueeritud "Spordi-

Algkooli jõulupidu

Stockholmi Eesti Algkooli jõulupidu toimub pühapäeval, 13. detsembril algusega kell 14.30 Skansstulli gümnaasiumi ruumides. Kavas on vaimulik osa, õpilaste ja õpilasgruppide ettekanded, nõidend "Võlusaan" Ao Vaksilt ja kohale tuleb eesti jõuluvana. Pildil "juurtised" Ao Vaksi kirjutatud ja lavastatud nõidendi proovis. (EPL-foto Tippo).

KAS KA TEIE SÕBRAD LOEVAD EESTI PÄEVALEHTE?

EPL 8. detsembril 1970

REAALNE EESRIIK

Rootsi televisioon näitas möödunud nädalal dokumentaarfilmi raudteerisidest Läänе-Ja Ida-Saksamaal vahel, mis jookseb sageli läbi talude ja poolitab teid ning on kaktesanud paljusid raudteeline ning maanteid. räikimata katkestatud perekonnasidemetest. Vastaja sai pildi sellest lahingvahidusest, mis valitseb idapool piiri, mis omakorda koosneb voolu kandvaist traatkoletest, müüridest, peidetud miinide väljadest jne. Mõtlemapanevа pildi, sest demokraatlikus maailmas ei ole isegi vangimajadе ja kurjategijate internеerimisasutuste ümber nii pohjalikke ja jõulisi tõkestusme. Nüüd aga peavad terved rahvad elama sellise tõkkestusonite taga, kus propaganda neid katsub veenda, et nad just isoleerituga miust maailmast on saavutanud selle õige vabaduse ja suure sotsiaalstiiku õnne. Propaganda mille tagant kostavad maamaade plaivaiased, taimevad kuldpidajad ja jalituskoerte haukumine — punase piirivalve "rutiinitegevused" nende peatamiseks ja hävitamiseks, kes meelehetkilult oksiväljapõõsu sellest sundparadiisist, mis tegelikkuses on osutunud otse keskkaegseks individii ahelamiseks.

Ikka ja jälle tõuseb Rootsi kõsil, et Ida-Saksamaal tuleks nüüd de pure tunnustada iseseisva riigina ja seda on nõudnud ka Idasaksa diktaator Walter Ulbricht ise, kes koos oma peremeestega Moskvas tõa on testavasti iks topelttrükkondsuse kandjnid — nii N. Liidu kui Saksa kodanik) on toimetanud nimelt ja gigantse raudeesteride konstrueerimisega läbi vanaja Euroopa kultuuripärkonna ja temа enda kodumaa ja kelle hinnе kannab ka müür läbi Saksamaa kunagise ühke peolinna Berliini. Tunnustasimit noutakse "realiteetide" nimelt ja toepoolest, televisioonis üksiksajaliselt näidatud raudne moleerimisbarjäär on selge ja julm realiteet. Miks aga peab juimi rea-

Läbi ROOSA prilli

● **KUI EESTLASED TULID** Rootsi, siis lehvisid igal pühapäeval selle maa villade lipumastides uhked sinilipud kollase ristiga. Lippupäev oli rahtis päev, mil kuningas oma käega andis organisatsioonidele rahvuslikud sümbolid ülе. Ja kui rõõgiti rahvuspõhelistest spordisavutustest, siis rõõgiti sinikollaste viirvide uhkest rõõst. Laulid laulumsega "Du gamla, du fria" ja kõik oli nii nagu meil eestlastel sinimustvalgega ja "Mu isamaa, mu õnn ja rõõmuga".

Nüüd, kahekümnend kuus aastat hiljem, liiksin Stockholmis ühe ühisettevõtte koosolekuil. Pilt, pole tus seal müüdavat õõpotil, mis patriootliste voorujate poolt oli saanud kaunistuseks sinikollase ristlipu. Võrmikontrahi oli katsunud oma patriootilist ja protesteerivat omа ihendada sellega, et tema vormitud potti peavad teised, vähemad patriootid tõltma. Ebapatriotiliselt ja moodsalt. Nagu vanasti öeldi: täistegema. Tasakaalu mõttes küsisin, kas on sihandset potti olemas ka nõukogude venе junalipuga ning kirjan ja vasarnga. Mõiija vastas kõrkimult otse: kas te siis ei moista, meie oleme neutraalsed. Mis tähendas seda, et pot on ainult sisemiseks tarvitamiseks. Kuna aga me sisustame ise neutraalsuse, siis võib ju juhtuda, et potist on olemas ka ameerika versioon

Üks õõnetu, kes oli kohtu ees ameerika lipu poletamise pärast, muuskas nina sinisesse taskuätti kollase ristiga. Kohtunik tõstis kulmu, kuid noormees sai karistada siiski ameerika lipu rüvetamise eest. 26 aastat on pikk see

● **VANGIP TAHTSID** luua ameühinguid. Tulin LO-sse ja küük. Ühinduvad oli ehooigane ja ei tuhnud vastu. Nii nagu ei ole vastu tuldud senini prostituudite ametiühingu asutamiseks. Aga ühiskonnal oli piinlik ja nii tuldi toime ühiskinnismised n.n. internеerituie (vanas prostoi keeles vangide) ja vangimajade vahelise suhete. Dialoog teee moodne helilatud sõna") ei viinud kuhugi, sest humanitaarvangimajade valitsus ei saanud milleipärast vastu tulla kurjategijate 30-le nõudmisele. Kes ometi ei läinud nii kaugele, et nad oleksid nõudnud vahaks ka Amist või vangimajade kustutamist. Amist uste laidi hoidmist ja nõnimetatud vaba käiku, paremat palka ja sinavahekorda valvuritega. See eks ole ju ühiskond lõkagi lõppudeõpuks suudi, kui keegi saab kurjast keele Ühiskond, kes siis ehitab liiga korgeid müüre ümber vanglate oga osuta vajalikku tähelepanu ümberkasvatamisele, mida ja ülikoolist tulnud psühholoogilised spetsiaalsed. Nii hakkasid vangid streikima ja vangimajad olid karmid nende vastu — läbirääkijaid ei lastud enam omavahel kokku kambrid pandi kogum lukku. Nii nagu piirie vangimajad.

Teatavasti ka politseinikud, vangide kõige kurjemad vaenlased ja nende kinnipanised ähvardavad streikida. Näib, et selles ühkorras oleks võimalik luua n. kutseühinguist kuostöös. See tähendab, et kui politseinikud streigivad, siis roimarid lõpetavad streigi, et saada selleks ajaks "permissioon"

● **KOOLIÕPETAJAD KURDAVAD,** et neil ei ole kooks mingit kaitset. Kooli reformeerimisel ei usu seda seja hästi ja on vähemalt asja uurimiseks panna riikliku komisjoni. Kes tõestab kaua ja pohjalikult.

Kui lugeda ajalehti, siis näib, et pedagoogid ei moista reforme. Kui nüüteks õpilasi operatsiat loob, siis võitsеb vana õõnnete, et vanem ja targem peab järele andma. Ja mitte ainuüksiele ja kaitsetule vastu kõrvu lõsma. Isegi siis mitte, kui kaitsetud ainuüksiеd õpetaja kõrvi tõhjaks rõõvivad või ijuris hõbematud on. Sest siin maal on oigiane kohus. Vanem ja targem on siiidi. Iks rektor ja õpetaja teise järele savad karistada. Sest Rootsi peab karistama. Alacaliseed on ju trahvivahad. Ja seda peaks õpetajadki teadma. Ja ka seda, et kõik reformid sõnavad ahvreid. Nae Venemaal ohverdati miljonid tahmikud, et teostada sotsialismi, so, et sundida elu jäänud kolhoosi. Mis on ju hea asi kõikide tänapäeva haritud inimeste arvates.

TÕIK

Heliloija Mandre suri

Baltimores USA-s suri 29. novembril helloija Jüri Mandre. Temа maksmеeks kirjutab alpost kirjanik ja ajakirjanik Johannes Kaup.

Nagu liivane rand on inimese elu, kus ialgi ei tea, millеsel kõnkal või madalikus knovad äkisti seal sõmmel paljed. Kui sõhnaõrna, 26. novembri hommikul saabus teade, et eelmisel õhtul on surnud Baltimores, Marylandis helloioja Jüri Mandre oma 64-nda eluaasta lõvel, siis omutus raskeks uskuda, et see hiljeti alat noor eesti jõõgõtult kunstijumalale pühendanud vana sõber ei kirjuta enam uusi jälgi elu liivarannale. Ainult kooseloku algusse hiimemine oli siiidi selles, et Jüri reipa noorusihinduste kaasvennana ei saanud võtta osa oma korporatsiooni koosolekust samas linnas surmaandala kolmapaeval, andes edasi vabanduse ja tervitused koosolekumaja telefoni teel. Raudraskеt tõde, et kõrvusemnujaist paljude aeg hakkab saama täis, ei muuda elusaeduste ranguses miski ega keegi. Tõõtaaks osutub nüüd see, kui sõgavad ja sellega ajalt pisivad jäljed on suumud keegi vajutada selle ranna liivasse, millest kõnelesime eespool.

Jüri Mandre jälged on nii sõgavad, et meisi keilelgi ei ole momendi reeski inaks veel mõõtu. Oma tagasihoidlikkuses vajutas ta palju väärtuslikku oma muusikageenиise lennutеelt sahtilteese, sellest kõlelegi kõnelemata.

Lapsetõnul õõlise tartlasena 1925. aastal H. Treffneri gümnaasiumi ja jätkanud sama aasta sügisest alates õpinguid Tartu ülikooli õõlumuandusteadustonna, alistus Jüri Mandre sellesegre nimega Georg Mandre pääsematult muusika- ja lauluptmala kutsele. Ikka ja alati vois kõnelda teda esinemas linna mitmesugustes arkestrites. Ja kui saatus viis teda pärgmaisele vuoroselle radadеle ning eesti muusika- ja lauvarahvas organiseerus Augsburg-Geislingeni teljel, siis oli endastmõistelav Jüri Mandre kaasalõõmine, olgu siis tegemist rändtruppidega või visiidõõjana O. Seliaru nukuteatri poolsarsetele tükkidele. Populaarsematest lauludest olgu nimetatud siin ainult "Kodunõõma", "Olen rändaja", "Sambbane kotus", "Kaiurilaul", "Vabaduse varjutus" ja loomulikult viisid "Seitsmele vihale", "Kas teesi?" küsis 1967. a. omaaegne Vanemuise teatri dramaturg Barnard Kangro. "Kas tõesti ka alati noor Mandre on kuuekümnendas viisjes?"

Noorus Jüri Mandre hinges oli kaheldamatult selleks jõuks, mis teitis tema kustumatut kiindumust kodumaasse, selle inimesse ja loodusesse. Aleksander J. Leinjärv tabas küll tõõ naelapeal, kui ta J. Mandre 60-aastaseks saamisel 1967. a. algul kirjutas: "Ta loomingust hõõgub ka südamevalu, usku ja lootust kodumaa raske saatusega sooses. Teda tiivustab eestlise elusõnna tule hõõdmisel. See seletab teise lõõgu saamaa õõnavõtus: "Ta looming on pidanud valmima pagulasõõlude raskustes, mida estlab igapäevast leiba teenivale töömehele tõõstusetõõvile. Tal pole viisiks hõõdatudki, ta on andunud jõõgitult muusikale."

Selline oli Jüri Mandre varakult katkenud elu. Enam ei kirjuta ta käsi uusi kõõtvaid viise, aga ta jõõd on sõgavad ja kustumatud, savuttised elavad. Teda leinab abikaasa leinavad sõgad kaasvennad korp! Rotaliast, leinavad muusika- ja laulharmastajad, leinavad teatrimõõsed ja skautlikud noored, kelele ta laul lõõgrilaulu "Koguja" jnoks mõõsa aasta tagasi ja kellele ta andis laulu ka "Ühendajale", teistest viisidest rõõlemata. Jüri Mandre surm viib leina kõõdele mandriteele, kus ta elas ja töötab vaba eestlasi, aga see ulatub ka kodumaale, kus on oldud sunnitud kasutama ühtteist tema helloimingust.

Seminar lõppes eestikreelse Jumalateenistusega, mida teenis Soomes elav noor juhtustaja Toomas Vaga. Valmuiku kõne pidas seminarist osa võtnud kirjanik Aarand Roos.

Selline noorte pool korraldatud õõritusest esmakordsed osavõtjad valjendasid oma imestust ja kõitust organiseerimise, osavõtjate innukuse ning kõrge eesti keele taseme üle.

● **Chicagos toimus Paula (Frieda) Lepa-Eskimi kunstinäitus, kus estatii tema illustratsioone "Tallase" õpingute päevilt Tuglase "Andrõõülni päevale", kui ka kaasuja loomingut. Kunstnik on vilmastеl aastatel uuesti hakanud aktiivselt looma.**

Johannes Kaup.

Martin Körberi osa Saaremaa laulukultuuris

Kui tunneme meie kodumaa vanemaegseid kirjakuseetesa, siis selle kõrval esineb neid ka laulumeestena või mõnda ka mõõmatena. Nii kuisutakseg 19. sajandi keskel Saaremaal Anseküla kirikul töötanud pastor Martin Körberit, elas 1817—1893, saksa rahvusest eesti kirja- ja muusikameheks. M. Körber on kokku kirjutanud 29 eestikeelset raamatut, milledest 8 on tema laulutuskogud.

Mitmed tema laulutused on saanud tema enda poolt viisistatuna üldtuntud lauludeks nagu "Kõigu, õõgu lauevõõne", "Vaikse, kena kohakene" jt. Peale õõkirjanduslikku tegevuse on M. Körber kogumud ka ainestikku Saaremaa ajaloost, avaldades kogutud materjali saksakeelsete teostena "Bausteine zu, einer Geschichte Oesels" (Ehituskive Saaremaa ajaloost) ja "Oesel einst und jetzt" (Saaremaa enne ja nüüd).

Ka oli Martin Körber juhtivalt tegevas Saaremaa koduuurimise seltsis, mis muidugi jätkegi oma juhtide vahetusi. Vastavalt kandis nõõkakeelset nime "Verein zur Kunde Oesels".

Laulumehena asutas ta uma segakoori, arendades selle niivõrd kõrgele kunstilisele tasemele, et võis kõõressaare lõssi saalis kontvertidega esineda. Neist on rahvamõõlestustesse jäänud 1882. ja 1863. a. kontserdid, millesel kummagi aastal anti üks kontsert.

Sellesegne laltsiaksa ajakirjandus on neid kõõvalt arvustanud. Mõlema kontserdi kava koosnes peamiselt ilmalikkudest lauludest M. Körberi enda laulетatõõna ja viisistatõõna. Oma laulu on ta avaldanud raamatuna "Laulud Sõrvemaalt mõtme hõõpõõrsa ja mõõ trükitt ja eld mõõgi H. Laakmanni juures Tartus. Neist esimene anne ilmus 1864. a. ja teine 1866. a. Hõõlõõmustik Tuudur Vettik kirjutab nest raamatust "Kodumaa" nr 10 — 1969 järgmiselt:

"M. Körberi oma komponeeritud ilmalikud koorilaulud, arvult 12, on 1. andes. Laulud on trükitud ilma autori nimeta. Laulude algusi, autori nime kohal on vaid mõõgrõõd laulmissasta number, millest on näha, et laulud on komponeeritud aastal 1861—1863. I ande lõpus on aga märkus:

"Kuik laulowiisd, kus paljas aasta nummer, on Anseküllas õppetaja omma tehtud." Seega kinnitab M. Körber ennast nende koorilaulude autoriks. M. Körberi segakoorilaulud on väikesed, lähtsad 8—12-taktilised koorid (peab viit olema "koorilaulud"), väga lihtsa harmoniaga. Küllisp 159 aastat tagasi pidi ka nii olema. M. Körberi koorilaulud olid omal ajal ile Saaremaa väga populaarsed. Mõned neist said isegi suurel maal populaarseks, nagu "Karjatse laul", mida minu lapsepõlves Virumaal laulдi rahvalauluna.

Üldtuntud "Karjatse laulu" algusrida on "Ma olen weike karjane, mul loodud laulja keel".

Samal perioodil Kuressaare kooseseriidest (1863) on M. Körberi korraldusel 21. mail 1863. a. Anseküllas Mõõsi nõmmel Sõrvemaa laulupõõn. Laulupõõl esines 4 segakoori, kokku 59—60 laulijaga. Peale mõne üksiku vaimulika laulu kõõnes pea kõva M. Körberi loodud ilmalikkudest lauludest.

Ka kooride üldjuhiks oli Sõrvemaa laulupõõn Martin Körber ise. Peost osavõõjaid oli 500 ümber, kes olid väga vaimustatud sellisest eraküõdest sündmusest. Ühendatud kooride ettekandeid tulnud kõõki korrata.

Tuudur Vettik kirjutab samas edasi: "Sõrvemaa laulupõõna oli esimene selletaoline meie maal, nõilele järgnes teisigi. Nii toimus 1865. aastal Jõõvi laulupõõna ja Leigri-Muriru laulupõõna (Hiiumaal), 1866. a. Simuna laulupõõna ja 1867. a. Uulu laulupõõna Pärnumaal. Võõb oletada, et sellisеid laulupõõki rohkemagi toimus — suuremate uhiskontsertide naõl. Kõik need laulupõõnd ja uhiskontserdid olid teatasandajateks esimесle eesti üldlaulupeole, mis toimus 1869. aastal Tartus."

Hiiumaal tegutses sel ajal samuti tuntud lauluarendajana kirikuõpetaja Gustav Teiks Riime Reigilt. Siinmainitud "laulupõõnad" omandasid hiljem vahesõõvama nimetuse "laulupõõvad", milledest Hiiumaal Kärdlas korraldati jaanipõõvad 1926. a. Hiiumaa esimene laulupõõv, kus esines kooride üldjuhina saam Tuudur Vettik, kelle artikli andmetel olen kirjutanud ülalloodud read. Leigri-Muriru asuh Hiiumaal Kõina — Kõrgesaare maanteе ääres, moodustades kaunist lehtmetsast metsavahikoha ümber.

E. Vrager.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Pensionäride jõulupuu

Pensionäride ühingu liikmete jõulupuu koos jõululauaga korraldatakse 14. dets. kl. 13 Eesti Majas. Kavas on mitmesugused ettekandеd ja jõuluvana ühingu liikmetele. Osavõtust palutakse kindlasti teatada enne 11. dets. telefonidel: 38 68 60, 82 69 70 ja 36 58 22.

Akad. eksamid

Lundi ülikooli juriidilise fakulteedi õpetas jur. kand. astmega **K. Madis Kaar** lõõkõpingist.

Stockholmi ülikooli ühiskonnateaduste fakulteedis sooritas fil. ühiskonnateaduslиku eksami **Ando Uussaid**, Stockholm.

Põgenikud idablokist

Algus lk. 1

Isegi araabiaste poolt teostavaist lennukuite küüditamistest kirjutati hõõvas, sest KP tõpus kõõdetakse, et kõik see võõb mõjutada nõõkogude kodanikke jõõrelegemiseks.

Üldse takistab Nõõkogude Liit ja teile ülõus idablokk oma kodanike pääsu välismaale. Nõõkogude kodulitakse põhjalikult ka igat Nõõkogude Liidust sõõmase maalima tagasipõõrduvat autot. See tähendab — autost otsitakse nõõkogude kodanikke. Piirii ülemmaise kohtadeno esinevad Brest, Kuschka ja Wyborg.

Idast lennuteed kaudu lõõnde põgenemise loetelu esitas vahale maailmale Läänе-Saksa ajakiri "Der Spiegel". Juba mainitud katsetele lisaks sõõdu läks tõehh 5. mail 1970 ühe Tshehhoslovakkia reisilennuki maanduma Austria territooriumil. Vastupanu avaldamisel sai pilõõt haavata.

5. juunil 1970 sõõdus läks poolakas LOT lennuki (pardal 23 reisijat) maanduma Taanis.

8. juunil 1970 sõõdusid 8 tshehhi ühe Tshehhoslovakkia lenuki (pardal 28 reisijat) maandumа Baleris.

9. juunil 1970 ehõõnnestus kahel poolakal LOT lennuki sundimine maanduma Viinis.

8. augustil 1970 sõõdusid kolm prahlast ühe Tshehhoslovakkia Ljuuc-Kin-lennuk (pardal 24 reisijat) maanduma Viinis.

9. augustil 1970 katsus üks poolaks sundida ühte Tshehhoslovakkia lennukit maanduma Hamburgis. Sõõdusis sõõdusid ka teised ning lennuk maandus Ida-Berliinis.

19. augustil sõõdis üks poolakas ühe LOT lennuki (pardal 19 reisijat) maanduma Taanis.

27. augustil 1970 ehaonnestus ühel poolakal LOT lennuki sundimine maanduma läänes. Ta kasutas käsigranaati, mille lõõkemise tulemusena said 12 reisijat haavata.

14. septembril 1970 sõõdisid kolm sõõa ühe Bukarest-Praha liinil lenguprlaist (ühel kaasas ka naine lapdava Rumeenia lennuki maandumа Münchenis. Selleie jõõgnes siis oktoobris kaks veeleste põgenemist. Üldse teostati seni idast 15 põgenemist, milledest 5 ehõõnnestusid.

Armast sõpra

Oskar Peet'i

mälestab

ALEKSANDER SURKEVITS
abikaasaga

Oma tõõtavliiget

Arthur Jürgenthal'i

mälestab

STOCKHOLMI EESTI MEESKOOR

Südamlik tänu sõpradele ja tuttavatele, kes minu isa

Mihkel Pätsi'l

ärasaatmisest osa võtsid ja tema viimset teekonda jõõdega kaunistasid.

POEG

Oma unustamatut poega

Jaan Pärnama'd

mälestab sõgavas kurbuses tema VII surma-aastapäeval, 9. detsembril.

EMA

Kõik, mida Sa annud oma armsale emale elus, jääb igaveseks heigeks-kauniks mälestuseks.

S. Francisco kogudus 20-a.

SAN FRANCISCO (EPL) — 6. detsembril tähistas San Francisco eesti ev. lut. kogudus oma 20-aastast tõõd. Kogudus asutati peapiiskop J. Kõpu õõsusega 7. detsembrist 1950 ja esimeseks õpetajaks oli Karl Lipping. Varem oli San Francisco eesti keeles juhtustamd petaja Conrad Klemmer, kes aga juba aastal 1912 sõrdus New Yorki. Kogudusе praegune õõpirkond on maa-alaiselt suurem kui Eesti territoorium.

Op. Karl Lipping väisnatui tõõsd on jaganud ja toetanud koguduse juhtustamd ja nõõkogud. Esimeseks esimeheks oli konsul A. Lõhmus, kelle tõõd jatkas dr. L. Rinne. Juho pikemat sega on kogudusе esimehe õlesandeid tunnustusväärselt kannud Otto Tamm. Juubeliaasta juhatuse kuuluvad: abesimeesteна Voldemar Liivik, dr. Sven Ruetman ja Juhan Tõõk. Sekretäriks on Karl Tõõmmar ja laekuriks Valfrid Gutman. Nõõkogusse kuuluvad: Senta Ennus, Karl Jõgis, Magda Kõivsaar, Villem Mõõl, Helmut Õõja, dr. Harry Õõja, Elvine Person, Mati Valter, dr. Juhan Läõkane, Heino Valvur, Uudo Sumeri, Raul Pmabo, Arvo Rehemets, Leo Koerberg, Sirje Vahtra.

Kogudusе viljeka tõõ kõõrval usulisel alal esiteab ühtnõõk eestlase USA-sse sõõmise aktsioon, mis toimus koestõõs kohaliku Lutheran Resettlement Servicega. Selle tähtsa tõõ tulemusena saabus 169 põrekonda, kokku umbes 500 eestlast. Kõndlustuste andjateks olid paljud ameerikased liisaks eestlastele. Sellega seoses on pohjust juubeliõõsevõõl mõõnutada USA-sse pääsemise kõõdustuste andjaena J. Ostrati, A. Kõõmu, O. Tamme, A. Rehemetsa, V. Liivikut ja teivajadustega. Selle liisaks on kogudus pidevalt saatnud rahalist toetust ja pakke Saksamaale. Brasiilиasse jne

Sidepidajana suurel maa-alal elavate liikmetega on kasutatud mimeografeertud kirikõõe teadete lehte, mis alates a. 1950 on ilmunud 235-ea numbrita. Organistidena on tõõtanud V. Pajo, J. Kanneland, pr. E. M. Ratnik, prl. mag. Kurrik ja pr. T. Mikkelsaar. Praegu tõõtavad organistidena Kol. V. Gutman ja V. Pajo.

Laevarеeder

Arthur Jürgenthal'i

mälestavad leinas

LINDA ja ARVED MAGI

Armast

Arthur Jürgenthal'i

mälestavad

ANU ja ANTON TRUUBERG

Oma tõõtavliiget

Arthur Jürgenthal'i

mälestab

STOCKHOLMI EESTI MEESKOOR

Südamlik kaastunne Sigma Pinna'le tema abikaasa

Arthur Jürgenthal'i

kaotuse puhul.

Kaastundes

MARTA AMBROS
ILLI-MARIA HALLAP
LIA-MAI WIJARD

Seminar Soomes

Algus lk. 1

le isiklikult tuttavate autorite tõõd. Veelgi halvem on asjaolu, et kasiirjalge trükimisõõhelisuse üle oõstab peamiselt kõõnond vanema generatsiooni kirjanikke, mis takistab uuenemist ja arenemist eesti pagulaskirjanduses. Koneleja arvates iiks lahendus selliseс uimisuse olekõõmal kuiul kirjastamine, mis paandurlikudel pohjustel aga pole alati võõmalik.

Sõõmpuudel käsitati "Väliseesti" kõõnrõõtegevus ja selle väljavõõtud tulevikus."

Alar Reinansi ettekande kõõnrõõtegevuse kohta Rootsis luges ette Jaak Maandi (esimene ei saanud seõõmõõli kohal olla). Referaat rõõhutas eestlaskõõna paõõmatõõt arvulust kahanemist aga ka samaaegset keskmise hariduskõõ taseme tõõsu. Kõõnrõõtel ja eestlasena aktiivsete isiõõte arvu kõões ygõõ ühõõmõõks ajaks stabiliseerõõda 2000-5000-liõõe grupile, mis suõõaks õõeval hõõda ühõõteks oma ajakõõrõõdust, kõõrõõtõõt ning teisi kõõnõõliõõ ürõõtõõ.

Elmar Albast märkis ka veel, et ta oli Göteborgi valimisõõkõõõ